

تجربه جهانی بانکداری اسلامی:
روش های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات

مجموعه مقالات

جلد یکم

تدوین

دکتر مهدی رضوی

با همکاری

دکتر احمد شعبانی

ویراستار

منصور مدرّسی

۱۳۹۴

سرشناسه: همایش بانکداری اسلامی (بیست و ششمین: ۱۳۹۴: تهران)

عنوان و نام پدیدآور: تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (مجموعه مقالات)

تدوین مهدی رضوی، با همکاری احمد شعبانی، ویراستار: منصور مدرّسی.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۶۰۸ ص. جدول، نمودار.

شابک: ج. ۰۵-۰۶۲۳۹-۹۶۴-۹۷۸-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: این همایش قبلاً تحت عنوان "سمینار بانکداری اسلامی" برگزار شده است.

عنوان دیگر: سمینار بانکداری اسلامی.

موضوع: بانک و بانکداری (اسلام) - کنگره‌ها

شناسه افزوده: رضوی، مهدی، ۱۳۳۱-، گردآورنده

شناسه افزوده: شعبانی، احمد، ۱۳۴۳-، گردآورنده

شناسه افزوده: مدرّسی، منصور، ۱۳۴۸-، ویراستار

شناسه افزوده: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

رده‌بندی کنگره: ۱۹۴، سریال، BP

رده‌بندی دیویی: ۷/۴۸۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۰۷۷۷

ناشر: مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تجربه جهانی بانکداری اسلامی

روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (جلد یکم)

(مجموعه مقالات بیست و ششمین همایش)

این کتاب با استفاده از مجموعه مقالات ارائه شده به بیست و ششمین همایش بانکداری اسلامی تدوین شده است.

نام کتاب: تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات (جلد یکم)

پدیدآورندگان: دکتر مهدی رضوی با همکاری دکتر احمد شعبانی

ویراستار: منصور مدرّسی

چاپ اول: شهریور ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپخانه: اداره انتشارات و چاپ مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی

ISBN:978-964-6239-05-0

شابک: ۰۵-۰۶۲۳۹-۹۶۴-۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیش‌گفتار
۱۵	۱- مهندسی مالی عقود بانکی با تأکید بر تجارب بانک‌های برتر جهان اسلام پنج بانک اسلامی بزرگ خاورمیانه و بانک کشاورزی ایران
۵۱	سیدعباس موسویان، سعید کیقبادی ثانی ۲- کاربند صکک برای تجهیز منابع بانکی با استفاده از تجارب کشور مالزی
۸۳	محمدنقی نظری‌پور، طیبه گل محمدی ۳- مقایسه عملکرد بانک‌های اسلامی و غیر اسلامی در کشور قطر با استفاده از الگو CAMELS
۱۱۷	محمدجواد محقق‌نیا، علی بالاوندی، سوده کاردر ۴- مطالعه تطبیقی عملکرد بانک‌های اسلامی در کشورهای منتخب (با رویکرد کفایت سرمایه)
۱۵۱	پرویز رستمزاده، شهره نصیرآبادی ۵- بررسی چالش‌های نظری و عملی بانکداری جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با بانک‌های بین‌المللی اسلامی و غیر اسلامی
۲۰۱	علی حسین صمدی، مجتبی پروین ۶- مروری بر نوآوری‌های مالی در نظام بانکداری بنویس با
۲۳۳	محمدعلی سهامی اصل ۷- الگوهای عدالت محور در بانکداری: مطالعه بانکداری کسب‌کارهای کوچک و متوسط (SME Banking)
۲۷۵	سیداستایش، سیداحسان خاندوزی ۸- رویکردی متفاوت به ضرورت استقلال بانک مرکزی مبتنی بر قاعده‌ی فقهی
۲۹۷	ایمان باستان، محمدرضا حیدری ۹- بررسی روش‌های حل معضل تأخیر تادیه در نظام بانکداری بدون ربا ایران با تکیه بر تجارب بانک‌های اسلامی
۳۳۵	فرشته ملازمی ۱۰- بررسی ظرفیت بیمه تسهیلات جهت کاهش موققات بانکی در بانکداری اسلامی
۳۷۹	محمدعلی بوکلی ۱۱- بررسی نقش قاعده العقود تابعه للقضود در بهبود شیوه‌های اجرایی تجهیز و تخصیص منابع بانکی
۴۱۹	مجید احمدیه ۱۲- بررسی مزیت‌های مشارکت تقلیلی به عنوان ابزاری نوین در بانکداری اسلامی (با تأکید بر نظام بانکداری ایران)
	اصغر ابوالحسنی هستیانی، رفیع حسینی مقدم

- ۴۴۵ الگوی مطلوب تجهیز منابع در بانکداری اسلامی: دلالت‌هایی برای اصلاح قانون عملیات بانکی بدون ربا
حسین میسمی، سید عباس موسویان
- ۴۸۳ راهکارهایی برای افزایش جذابیت خرید اوراق مشارکت دولتی
وهاب قلیچ
- ۵۰۹ کاربرد صکوک در تقویت سرمایه بانک‌ها: تجربه بین‌المللی بر اساس توافقنامه بال ۳
رسول خوانساری
- ۵۴۳ GLOBAL ISLAMIC BANKING EXPERIENCE: Financing Modes, Instruments, Services and Products
Seyed Ojama Alhasshi
- ۵۵۹ World Bank Group and Islamic Financial services
Seyed Hossein Mirjalili
- ۵۸۱ A Risk Sharing Banking Model
Obiyathulla Ismail Babji, Abbas Mirakhor

www.ketaboo.ir

به نام خداوند جان و خرد

پیش‌گفتار

یکی از مهم‌ترین تحولاتی که در چند دهه‌ی اخیر در صنعت بانکداری ایجاد شده و به سرعت در جهت توسعه و جهان شمول شدن پیش می‌رود، استفاده از نظام بانکداری اسلامی و خدمات و محصولات آن بوده است. اکنون نظام مالی اسلامی، یک بخش مهم و قابل رقابت از نظام مالی جهانی را تشکیل داده و به عنوان یک عامل تسهیل‌کننده‌ی حرکت اقتصاد در جهت رشد و توسعه پایدار شناخته شده است.

رشد و توسعه بندر و اسلامی در ابتدا، بیش‌تر در کشورهای اسلامی تحقق یافت و پس از افزایش تقاضا برای محصولات و خدمات آن و حصول اطمینان از جذابیت و سودآوری این نوع خدمات، بانکداری اسلامی در کشورهای غیراسلامی نیز به سرعت رواج یافت. امروزه، نه تنها بانک‌های محلی در کشورهای اسلامی، بانکداری اسلامی را به مورد اجرا درآورده‌اند، بلکه بانک‌های بزرگ بین‌المللی نیز باج‌هایی را برای ارائه خدمات بانکداری اسلامی دایر کرده‌اند. اکنون، موضوع بانکداری بدون ربا و تأمین مالی اسلامی به موضوعی مهم در بازارهای پولی و مالی جهان تبدیل شده است.

خدمات تأمین مالی اسلامی، از بانک‌های تجاری، بانک‌ها و اکتون بانک‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های بیمه، مؤسسات مالی و اعتباری و بازارهای سرمایه، نیز در بر گرفته است. بانکداری اسلامی، به ویژه در چند دهه اخیر، نوآوری‌های بسیاری داشته و محصولات و خدمات متنوعی را در زمینه‌های گوناگون بانکی و خدمات مالی ارائه کرده است؛ از جمله می‌توان به انواع محصولات سپرده‌ای، انواع محصولات تأمین مالی مبتنی بر سهام، انواع محصولات تأمین مالی مبتنی بر بدهی، انواع محصولات بیمه (تکافل)، انواع محصولات سرمایه‌گذاری، انواع محصولات مدیریت صندوق‌های سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌ها، اشاره کرد.

امروزه، برخی از کشورهای اسلامی با ایجاد نهادهای مالی اسلامی و انجام پژوهش‌های علمی، به پیشرفت‌های شایان توجهی در زمینه‌ی ابزارها، محصولات و خدمات نوین مالی و توسعه‌ی دانش بانکداری اسلامی، نایل شده‌اند. افزون بر آن، برخی از دانشگاه‌های معتبر جهان

نیز بخش‌هایی را برای انجام مطالعات و پژوهش‌های علمی در حوزه‌ی بانکداری و خدمات مالی اسلامی ایجاد کرده و ضمن انتشار کتاب‌ها و مقاله‌های متعدد علمی، گرایش بانکداری اسلامی را نیز به رشته‌های تحصیلی خود افزوده‌اند. با این همه، ضرورت دارد این رشته از دانش بشری، همچون رشته‌های دیگر علمی، به صورت دایمی در جهت رشد و تکامل گام بردارد و پیوسته نوآوری داشته باشد تا محصولات و خدمات بانکداری اسلامی بتواند در صحنه‌ی رقابت جهانی، جایگاه مهمی را برای خود ایجاد و حفظ کند.

جمهوری اسلامی ایران، در شمار نخستین کشورهایی محسوب می‌شود که نظام بانکداری بدون ربا را از سه دهه قبل به صورت یکپارچه و فراگیر، به مورد اجرا گذاشته است. اکنون بیش از سی سال است که این قانون عملیات بانکی بدون ربا می‌گذرد و با وجود رفع برخی از کاستی‌ها و نارسایی‌های آن، هنوز بخشی از صاحب‌نظران فقهی و دانشگاهی بر این باورند که این قانون و دستورالعمل‌های اجرایی آن دارای اشکالات و نارسایی‌های متعدد است که باید مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد. بعضی دیگر از صاحب‌نظران عدم نوآوری در محصولات و خدمات بانکی و مالی اسلامی در کشور را بر می‌شمارند.

مجموعه‌ی نکات ذکر شده در بالا، مؤسسه عالی آرزش بانکداری ایران را بر آن داشت که عنوان بیست و ششمین همایش بانکداری اسلامی را "تجربه جهانی بانکداری اسلامی: روش‌های تأمین مالی، ابزارها، خدمات و محصولات" تعیین کند. "بررسی تجربه‌ی بانکداری اسلامی در کشورهای اسلامی"، "بررسی تجربه‌ی بانکداری اسلامی در کشورهای غیراسلامی"، "بررسی الگوی تأمین مالی، تجهیز منابع و خدمات بانک‌ها، بانک‌ها یا نهادهای مالی اسلامی بین‌المللی"، "بررسی نوآوری‌ها در نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران" و "شیوه‌های تعامل نظام بانکداری جمهوری اسلامی ایران با بانک‌های بین‌المللی اسلامی و غیراسلامی"، محورهایی هستند که برای پژوهش و ارائه مقاله در همایش، تعیین شده است.

در این راستا، افزون بر فراخوان عمومی به سه زبان فارسی، عربی و انگلیسی و درج در تارنمای همایش و سایت مؤسسه، از اندیشمندان و اشخاص صاحب نام بین‌المللی و اساتید حوزه و دانشگاه در رشته بانکداری اسلامی و همچنین از مدیران عامل بانک‌ها و کارشناسان ارشد بانکی که دارای سال‌ها تجربه‌ی عملی در این زمینه‌ها هستند، دعوت به عمل آمد تا با حضور، ارائه مقاله، سخنرانی و شرکت در نشست‌های تخصصی، نتایج پژوهش‌های انجام شده

در خصوص موضوع و محورهای همایش را به مورد بحث و نقد و بررسی بگذارند. سرانجام، تعداد ۱۴۴ مقاله به زبان فارسی و ۱۰ مقاله به زبان انگلیسی به دبیرخانه همایش ارسال شد و پس از بررسی مقالات در کمیته علمی همایش و اظهارنظر دو داور، تعداد ۱۸ مقاله برای جلد یکم انتخاب شد که در اختیار شرکت کنندگان در همایش و علاقه‌مندان قرار می‌گیرد. امید است این کتاب مجموعه مقالات که حاصل کوشش اندیشمندان، صاحب‌نظران و اساتید داخلی و خارجی و مدیران و کارشناسان بانکی است، بتواند در ارتقاء دانش بانکداران اسلامی مؤثر واقع شود.

کتاب مجموعه مقالات، با همکاری ارزشمند آقای دکتر احمد شعبانی، دبیر علمی همایش و آقایان دکتر خرنس‌طینت، دکتر حسن گل‌مرادی، پرویز ساسان‌گهر و حسن کوهی دبیر اجرایی همایش، تدوین شده است. جمع‌آوری و پی‌گیری مقاله‌ها توسط خانم نسرین شاه‌رخی، ویرایش مقاله‌ها توسط آقای منصور مدرسی انجام پذیرفته و خانم‌ها مونا خسروی و مهری پیروزفر تایپ و صفحه‌ارایی کتاب را برعهده داشته‌اند که از زحمات و تلاش‌های این عزیزان تشکر و قدردانی می‌شود.

بی‌تردید، هر مجموعه مقالات یا هر کار پژوهشی ممکن است دارای اشکالات و نواقصی هم باشد. امیدوارم صاحبان اندیشه و اهل علم و قلم، از راهنمایی و ارشاد برای رفع نواقص و بهبود بخشیدن به تلاش‌های آتی مؤسسه، دریغ نورزند. در پایان، یادآور می‌شود که مطالب ارائه شده در سخنرانی‌ها و مقاله‌ها، نتیجه‌ی تحقیق و مطالعه‌ی پدیدآورندگان آنهاست و نباید دیدگاه رسمی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران یا هیچ سازمان و ارگان دیگری تلقی شود.

دکتر مهدی رضوی

رئیس مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران

و

مشاور ریاست کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۱۳۹۴